

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (6) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Saparbaev Bunyod Khurrambek ogli

KHIVA (KHOREZM) STATE AS AN ACTIVE AGENT:

DIPLOMACY, ECONOMY, AND RUSSIAN INTERACTION, 1806–1825 10-22

Rahmatilloev Nusratillo

BUXORO AMIRLIGI VA QO‘QON XONLIGI O‘RTASIDAGI SIYOSIY

JARAYONLARNING QO‘QON XONLIGI TARIXSHUNOSLIGIDA YORITILISHI..... 23-27

Sattarov Akram Madaminovich

TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI AHOLISINING IJTIMOIIY HAYOTI..... 28-33

Джаббаров Юлдуз Джуманиязовна

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЮРИДИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ

В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УЗБЕКИСТАНА 34-38

Boyto‘rayev Sirojiddin Usmon o‘g‘li

SURXONDARYO VILOYATI MUZEYLARI VA TURIZM SALOHIIYATINING

SHAKLLANISHIDA: TERMIZ O‘LKASHUNOSLIK MUZEYINING O‘RNI 39-43

Qobulova Gulzoda Maxsud qizi

O‘RTA ASR MANBALARINI RAQAMLASHTIRISHNING ILMIY ZARURATI

VA KONSEPTUAL ASOSLARI..... 44-49

Qudratillayev Parviz

KONFUTSIYLIK TA‘LIMOTIDA IJTIMOIIY HIMOYA MASALALARI 50-53

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Юлдашева Надира Викторовна

НОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПРЕВЕНТИВНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ

ЗАКУПОК В УЗБЕКИСТАНА: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ПРАВОВЫЕ НОВАЦИИ 54-63

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Saifnazarov Ismail Saifnazarovich

MAHALLA – O‘ZBEK JAMIYATINING TARIXIY MEROSI,

MAMLUKAT TINCHLIGI VA RAVNAQINING ASOSIY POYDEVORI 64-69

G‘ulomov Abdullo

MAHMUD LOMISHIYNING “TAMHID” ASARIDA IMOMAT BORASIDAGI

QARASHLAR TAHLILI..... 70-76

Axmedov Xamdam Alikulovich

XALQARO EKOLOGIK ADOLATNI TA‘MINLASHDA TRANSCHEGARAVIY MAS‘ULIYAT,

“UMUMIY VA DIFFERENTIALASHGAN JAVOBGARLIK” MUAMMOLARI 77-81

Raxmonov Shohzod Husan o‘g‘li

YOSHLAR AXLOQIY TAFAKKURI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA

NURONIYLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI..... 82-85

<i>Oripov Shuxratjon Orip o'g'li</i> RAHBAR KADRLAR MA'NAVIY QIYOFASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY MODEL.....	86-93
<i>Jomuradov Ikrom Ilxom o'g'li</i> IMMANUEL KANT FALSAFASIDA NOUMENAL ERKINLIK VA FENOMENAL DETERMINIZMNING ANTINOMIK TABIATI: TRANSCENDENTAL KONTEKSTDA TAHLIL	94-98
<i>Safarov Akbar Isoqulovich, Ziyotova Adolat Ergashovna</i> EKOLOGIK MADANIYAT YUKSAKLIGI, HUQUQIY ONG VA TABIAT-JAMIYAT INSONNING UZVIY BOG'LIQLIGI	99-103

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Musayev Akmalbek Ibragimdjaniyovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK DIPLOMATIK DISKURSIDA EVFEMIZATSIYA VA YUMSHATISH STRATEGIYALARINING LINGVOPRAGMATIK TAHLILI	104-110
<i>Bazarov Zokir Mehrikulovich</i> A.QODIRIYNING "O'TKAN KUNLAR" ROMANI TARJIMALARIDA LINGVOKULTUROLOGIK KOMPETENSIYA KOMPONENTLARINING IFODALANISHI	111-114
<i>Kuchiyev Malik Abdumannonovich</i> ILOVA QURILMA TARKIBIDAGI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK FUNKSIYALARI	115-120
<i>Абдуллаева Парвина Толибжоновна</i> ТЕМПОРАЛЬНЫЙ ОБРАЗ В ИСПАНСКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПАРЕМИОЛОГИИ.....	121-123
<i>Ismoilova Fotima</i> ISAJON SULTONNING "BILGA XOQON" ROMANIDA TO'QIMA OBRAZLARINING BADIY VAZIFASI	124-129
<i>Eshqulov Sunnat</i> PESHLAVHALARNING TIL XUSUSIYATLARI VA IMLO MUAMMOLARI XUSUSIDA.....	130-134

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yo'ldoshev Azizjon Ergash o'g'li</i> OMMAVIY ISHTIROK DARAJALARINI ANIQLASHNING AYRIM HUQUQIY MASALALARI	135-139
<i>Sagindikov Maxset Djubaktanovich</i> CONSTITUTIONAL AND LEGAL ESSENCE OF COOPERATION BETWEEN COUNCILS OF PEOPLE'S DEPUTIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS	140-147
<i>Rajabov Umrbek Ravshanbekovich</i> OILA-TURMUSH MUNOSABATLARI DOIRASIDAGI JINOYATLARNI BARTARAF ETISHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORLARI FAOLIYATINING KRIMINOLOGIK MEKANIZMLARI	148-152
<i>Bekov Ixtiyor Rustamovich</i> KONSTITUTSIYAVIY ODIL SUDLOVNI ILM VA TA'LIM BILAN UYG'UN RIVOJLANTIRISH MASALALARI	153-157
<i>Хайдарова Хилола Анваровна</i> МЕЖДУНАРОДНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОГО ДИАЛОГА	158-164

<i>Ahmedov Islom Baxtiyor o'g'li</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA RAQOBATBARDOSH PROFESSIONAL VA ZAMONAVIY KADRLARNI TAYYORLASH: MAQSAD VA VAZIFALAR	165-168
<i>Fayzulloev Shohijaxon Jobirovich</i> JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZOLIK BOSQICHIDA SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH MASALALARI	169-176
<i>Turgunboeva Mamura</i> SOME ISSUES OF COPYRIGHT PROTECTION ON THE INSTAGRAM SOCIAL NETWORK	177-181
<i>Mamataliyeva Shahnoza Xushmamat qizi</i> JINOYAT PROTSESSIDA XAVFSIZLIK CHORALARI QO'LLASH JARAYONIDA ISBOT QILISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	182-192
<i>Shokirova-Inomjonova Mashhuraxon G'ayratjon qizi</i> IJTIMOIY SOHA TUSHUNCHASINING NAZARIY-HUQUQIY TAHLILI	193-196
<i>Turayeva Dildora Iskandarovna</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARINING JAMOAT XAVFSIZLIGIGA OID FAOLIYATINI AXBOROTLAR BILAN TA'MINLASHNING TURLARI, SHAKLLARI VA BUGUNGI KUNDAGI HOLATI	197-206
<i>Абдужаппоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАССЛЕДОВАНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ	207-215
<i>To'rabayeva Ziyoda Yakubovna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VOYAGA YETMAGANLARNI JINOIY JAVOBGARLIK VA JAZODAN OZOD QILISHGA DOIR QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH	216-227
<i>Abdusamiyeva Dilrabo Abduvaxob kizi</i> THE ROLE OF THE PENITENTIARY SYSTEM IN THE RESOCIALIZATION OF PERSONS RELEASED FROM PENAL INSTITUTIONS	228-233
<i>Bekmirzayeva Umida</i> DAVLAT ISHTIROKIDAGI AKSIYADORLIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI A'ZO-MASLAHATCHI SIFATIDA JORIY ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI	234-237
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> НАДЛЕЖАЩАЯ ПРАВОВАЯ ПРОЦЕДУРА В ПРОИЗВОДСТВАХ ПО ДЕЛАМ О КОНКУРЕНЦИИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И УЗБЕКИСТАНЕ	238-244
<i>Mardonova Gulsanam Bahodir qizi</i> GIYOHVANDLIK VOSITALARINING VIRTUAL OLAMDA SOTILISHI, NARX SHAKLLANISHI, HUQUQIY BAHOLASH VA EKSPERTIZA MUAMMOLARI	245-252
<i>Isoqov Habibilla Jakparaliyevich</i> PUL YUVISHGA QARSHI KURASHISH SOHASIDAGI XALQARO VA MINTAQAVIY TASHKIOTLAR, ULARNING FUNKSIYA VA VAZIFALARI	253-261
<i>Хван Леонид Борисович, Гулимова Зилола Шухратовна</i> ЦИФРОВИЗАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	262-268
<i>Kdirbaeva Altinay Maksetbaevna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA XOTIN-QIZ XODIMLAR FAOLIYATIDA XIZMAT INTIZOMI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	269-275

<i>Zinelbaev Baxitjan Qublan o'g'li</i> YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MA'MURIY-HUQUQIY MEKANIZMLARNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI (O'ZBEKISTON TAJRIBASI)	276-281
<i>Xo'jayeva Malohatxon Fozilxo'ja qizi</i> MA'MURIY HUJJATNI TUSHUNISH VA QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	282-286
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARI – TADBIRKORLIK SUBYEKTI SIFATIDA	287-295
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Rustamov Ilkhom Tursunovich</i> DIDACTIC POTENTIAL OF THE LINGUOPRAGMATIC APPROACH IN TEACHING SMALL-GENRE TEXTS	296-300
<i>Kaypnazarov Sraijatdin Gayratdinovich</i> «ELEKTR BO'LIMI» BO'YICHA RAQAMLI TA'LIM MUHITINI YARATISH: QORAQALPOG'ISTON MAKTABLARI MISOLIDA.....	301-307
<i>Bozorov Zokir, Axtamaliyev Shamshod, Karimov Dilshod, To'rayeva Lobar</i> VEKTORLAR ALGEBRASINING ELEMENTAR MASALALAR YECHISHGA TATBIQI	308-315
<i>Abduraxmonova Tuxtapashsha Rustamovna</i> IONLI POLIMERLANISH REAKSIYASINI O'QITISHDA 3D VA VIRTUAL TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	316-322
<i>Yaxshilikova Nargiza</i> BLENDED LEARNING STRATEGY IN TEACHING ENGLISH	323-327

Received: 30 January 2026
Accepted: 15 February 2026
Published: 28 February 2026

Article / Original Paper

THE SOCIO-PHILOSOPHICAL MODEL OF THE MORAL IMAGE OF LEADERSHIP PERSONNEL

Oripov Shuxratjon Orip o'g'li

Independent Researcher

Institute of Social and Spiritual Studies

under the Republican Center for Spirituality and Enlightenment

E-mail: shuxrat.orif@gmail.com

Abstract. This article examines the socio-philosophical model of the moral image of leadership personnel in the context of contemporary society. Leadership is interpreted not merely as a set of managerial and organizational competencies, but as a social phenomenon grounded in moral responsibility, ethical norms, and public trust. Particular attention is paid to the impact of digital transformation and technologically mediated governance on the moral image of leaders. The study argues that the moral image of leadership personnel is not simply a collection of individual moral traits, but a complex model formed through the interaction of social consciousness, institutional structures, and technological factors.

Keywords: leadership personnel, moral image, social philosophy, public trust, moral responsibility, digital governance, technological environment.

RAHBAR KADRLAR MA'NAVIY QIYOFASINING IJTIMOY-FALSAFIY MODELI

Oripov Shuxratjon Orip o'g'li

Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzuridagi

Ijtimoiy-ma'naviy tadqiqotlar instituti

mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modeli zamonaviy jamiyat sharoitida tahlil qilinadi. Tadqiqotda rahbarlik faoliyati faqat boshqaruv va tashkiliy kompetensiyalar bilan emas, balki ma'naviy mas'uliyat, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy ishonch bilan uzviy bog'liq ijtimoiy hodisa sifatida talqin etiladi. Raqamli transformatsiya va texnologik boshqaruv sharoitida rahbar ma'naviy qiyofasining shaffoflik, javobgarlik va ijtimoiy adolatni ta'minlashdagi roli asoslab beriladi. Maqolada rahbar ma'naviy qiyofasi individual fazilatlar majmui emas, balki ijtimoiy ong, institutsional muhit va texnologik omillar o'zaro ta'siri natijasida shakllanuvchi murakkab model sifatida yoritiladi.

Kalit so'zlar: rahbar kadrlar, ma'naviy qiyofa, ijtimoiy falsafa, ijtimoiy ishonch, axloqiy mas'uliyat, raqamli boshqaruv, texnologik muhit.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI2Y2026N13>

Kirish. Zamonaviy jamiyatda boshqaruv tizimlarining murakkablashuvi, raqamli texnologiyalarning jadal rivoji hamda ijtimoiy munosabatlarning ko'p qirrali tus olishi rahbar kadrlar shaxsiga qo'yiladigan talablarni tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda rahbarlik faqat tashkiliy-ma'muriy vakolatlar yoki boshqaruv texnologiyalarini egallash bilan cheklanmay, balki jamiyatda ma'naviy me'yorlarni shakllantirish, ijtimoiy ishonchni mustahkamlash va axloqiy mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyati bilan ham belgilanmoqda. Shu jihatdan

rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasi zamonaviy ijtimoiy-falsafiy tafakkurning muhim tadqiqot obyektiga aylanmoqda.

Raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar va platformaviy boshqaruv sharoitida rahbar faoliyati tobora texnologiyalar orqali vositalashib borayotgani, qarorlar qabul qilish jarayoni esa algoritmik mexanizmlar bilan uyg'unlashayotgani kuzatilmoqda. Bu holat rahbarning ma'naviy qiyofasini faqat individual axloqiy fazilatlar majmui sifatida emas, balki ijtimoiy institutlar, kommunikativ jarayonlar va texnologik muhit o'rtasidagi murakkab dialektik munosabat mahsuli sifatida talqin etishni talab qiladi. Natijada rahbarning halolligi, adolatliliigi va mas'uliyati nafaqat shaxsiy niyatlar bilan, balki qarorlarning qanday asoslanishi, qanday muloqot qilinishi va jamiyat tomonidan qanday qabul qilinishi orqali namoyon bo'ladi. Ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining modeli jamiyatda legitimlik, axloqiy barqarorlik va ijtimoiy adolatni ta'minlovchi muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, texnologik boshqaruv sharoitida ma'naviy qiyofa algoritmik samaradorlikni insoniy qadriyatlar bilan muvofiqlashtira olish, shaffoflik va javobgarlikni ta'minlash qobiliyati bilan belgilanadi. Shu bois, rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasini tahlil qilish zamonaviy jamiyatda hokimiyat, axloq va texnologiya o'rtasidagi murakkab munosabatlarni anglash uchun muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modeli zamonaviy ma'naviy jarayonlar, institutsional muhit va texnologik omillar o'zaro ta'siri kontekstida tahlil qilinadi. Tadqiqot rahbarlikni faqat boshqaruv funksiyasi emas, balki jamiyatda ma'naviy me'yorlar ishlab chiqarilishi va ijtimoiy ishonchning qayta tiklanishida muhim rol o'ynovchi ijtimoiy hodisa sifatida talqin etishga qaratilgan.

Adabiyotlarning tahlili va metodologiya. Zamonaviy ijtimoiy-falsafiy adabiyotlarda rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasini tahlil qilish muammosi milliy ma'naviyatning globallashuv, axborotlashuv va texnologik modernizatsiya sharoitida kechayotgan murakkab transformatsiyalari bilan uzviy bog'liq holda talqin qilinadi. Mazkur masala O'zbekistonda ijtimoiy falsafa yo'nalishida himoya qilingan qator dissertatsion tadqiqotlarda milliy ma'naviyat, axloqiy qadriyatlar, shaxs kamoloti va jamiyat taraqqiyoti kontekstida yoritilgan bo'lib, ular rahbarlik faoliyatining ma'naviy asoslarini anglash uchun muhim nazariy manba hisoblanadi. N.R. Eshchanova globallashuv sharoitida milliy ma'naviyat muammosini tahlil qilar ekan, "globallashuv jarayonlari milliy ma'naviyatni zaiflashtiruvchi tashqi madaniy bosimlarni kuchaytiradi" [1] deb ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasini milliy ma'naviy xavfsizlikni ta'minlovchi ijtimoiy subyekt sifatida talqin etish imkonini beradi. Biroq ilmiy-tanqidiy nuqtai nazardan qaralganda, muallif globallashuvning texnologik mexanizmlarini (raqamli platformalar, axborot algoritmlari) ma'naviy jarayonlarning faol omili sifatida yetarli darajada ochib bermaydi. Bu esa rahbar ma'naviy qiyofasining aynan texnologiyalar orqali vositalashgan shakllarini chuqurroq tahlil qilish zaruratini ko'rsatadi. N.B. Aminova mustaqil O'zbekiston ijtimoiy taraqqiyotida ma'naviyat masalasini ko'rib chiqib, "ijtimoiy islohotlarning muvaffaqiyati rahbar subyektlarning ma'naviy mas'uliyati va axloqiy pozitsiyasiga bog'liq" [2] degan xulosani ilgari suradi. Ushbu fikr rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasini jamiyat taraqqiyotining axloqiy kafolati sifatida talqin qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, tadqiqotda raqamli boshqaruv va texnologik institutlarning ma'naviy ongga ta'siri mustaqil tahlil darajasiga ko'tarilmagan bo'lib, bu zamonaviy sharoitda ushbu yondashuvning metodologik cheklanganligini ko'rsatadi.

K.G'. Kamolova yuksak ma'naviyat va imon masalasini tahlil qilib, "yuksak ma'naviyat shaxsning ichki e'tiqodi va axloqiy barqarorligida namoyon bo'ladi" [3] deya qayd etadi. Ushbu yondashuv rahbar ma'naviy qiyofasining ichki, subyektiv asoslarini ochib beradi. Biroq texnologiyalar orqali vositalashgan boshqaruv sharoitida rahbar ma'naviy qiyofasi faqat ichki e'tiqod bilan emas, balki qarorlarning shaffofligi, axborot mas'uliyati va jamoatchilik oldida asoslanishi bilan ham belgilanadi. Bu jihat muallif tadqiqotida yetarlicha yoritilmagan. I.A. Suvanov shaxs ma'naviyatini yuksaltirishda milliy g'oya va o'zlikni anglash masalasiga e'tibor qaratib, "milliy o'zlikni anglash shaxs ma'naviy barkamolligining muhim sharti hisoblanadi" [4] deb ta'kidlaydi. Ushbu fikr rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining milliy identitet bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. Ammo raqamli kommunikatsiyalar sharoitida milliy g'oya ko'pincha virtual makon va media diskurslar orqali shakllanayotganini inobatga olsak, muallif yondashuvi texnologik vositalanish masalasini yetarli darajada qamrab olmagan.

Z.S. Aripova "axloqiy kamolot milliy va umuminsoniy qadriyatlarning dialektik uyg'unligi orqali shakllanadi" [5] deya. Ushbu yondashuv rahbar ma'naviy qiyofasini milliy va global axloqiy mezonlar kesishmasida baholash zarurligini ko'rsatadi. Biroq texnologiyalar ushbu uyg'unlikni ba'zan buzuvchi omil sifatida ham namoyon bo'lishi mumkinligi masalasi tadqiqotda yetarli darajada tahlil qilinmagan. G.N. Eshanova diniy qadriyatlar va san'at integratsiyasini tahlil qilib, "ramziy va estetik vositalar shaxs ma'naviy ongining shakllanishida muhim rol o'ynaydi" [6] deb yozadi. Bu yondashuv rahbar ma'naviy qiyofasining ramziy va imidjiy jihatlarini tushunishda muhimdir. Shu bilan birga, raqamli muhitda ramz va obrazlar tezkor manipulyatsiya vositasiga aylanishi mumkinligi muallif tomonidan yetarlicha hisobga olinmagan. Z.K. Ahmedova milliy musiqa madaniyatining tarbiyaviy ahamiyatini asoslab, "madaniy meros yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda kuchli ijtimoiy ta'sir vositasidir" [7] deya qayd etadi. Ushbu yondashuv rahbar ma'naviy qiyofasining madaniy asoslarini anglash uchun muhim bo'lsa-da, bugungi kunda madaniy ta'sirning katta qismi raqamli platformalar orqali amalga oshayotgani muallif tadqiqotida yetarli darajada yoritilmagan. T.Q. Kamilova mustaqillik sharoitida jamiyat ma'naviyati rivojini tahlil qilib, "jamiyat ma'naviy qiyofasi rahbarlik institutining faoliyati bilan chambarchas bog'liq" [8] degan xulosaga keladi. Ushbu fikr rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasini ijtimoiy transformatsiyalarning muhim omili sifatida ko'rsatadi. Biroq tadqiqot davrida texnologiyalar yetakchi omil bo'lmaganligi sababli, ushbu yondashuv bugungi raqamli jamiyat sharoitida qayta nazariy asoslashni talab etadi.

Mazkur tadqiqotlar bilan uyg'un holda Q.N. Nazarovning "Umuminsoniy qadriyatlar va ma'naviy kamolot" asari rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining nazariy-aksiologik asoslarini tushunishda muhim o'rin tutadi. Muallif "ma'naviy kamolot jamiyat oldidagi axloqiy mas'uliyatni anglash bilan belgilanadi" [9] deya ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv rahbar ma'naviy qiyofasini shaxsiy e'tiqod emas, balki ijtimoiy javobgarlik mezoni orqali baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, texnologiyalar mas'uliyatni ko'pincha "tizim" va "algoritm"ga yuklayotgan bir sharoitda, Nazarov konsepsiyasi rahbar shaxsining axloqiy javobgarligini saqlab qolish muammosini yanada chuqurroq rivojlantirish zaruratini ko'rsatadi. Umuman olganda, ko'rib chiqilgan adabiyotlar milliy ma'naviyat va shaxs kamoloti masalalarini chuqur yoritgan bo'lsa-da, rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining texnologiyalar bilan vositalashgan ijtimoiy-falsafiy modeli hali to'liq konseptual darajada ishlab chiqilmagan. Shu bois, mazkur ilmiy meros zamonaviy raqamli jamiyat sharoitida rahbar ma'naviy qiyofasini ma'naviy

jarayonlar, institutsional muhit va texnologik omillar o'rtasidagi murakkab dialektik birlik sifatida qayta talqin qilish uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modelini ilmiy asosda ochib berishga qaratilgan bo'lib, unda ma'naviy jarayonlar va texnologiyalar o'zaro uzviy bog'liq, dinamik va tizimli hodisa sifatida talqin etiladi. Tadqiqot metodologiyasi kompleks va integrativ yondashuvga asoslanib, ijtimoiy voqelikda kechayotgan ma'naviy transformatsiyalarni rahbar shaxs faoliyati, boshqaruv madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat bilan dialektik birlikda tahlil qilishni ko'zda tutadi. Tadqiqot jarayonida ma'naviy qiyofa statik holat sifatida emas, balki zamon talablari, ijtimoiy ehtiyojlar, boshqaruv texnologiyalari va kommunikativ muhit ta'sirida uzluksiz takomillashib boruvchi jarayon sifatida o'rganiladi. Metodologik jihatdan tizimli tahlil rahbar shaxs ma'naviyatini qadriyatlar, axloqiy me'yorlar, ijtimoiy mas'uliyat va innovatsion boshqaruv texnologiyalari majmuasi sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi, funksional yondashuv esa ushbu ma'naviy qiyofaning boshqaruv samaradorligi, ijtimoiy ishonch va institutsional barqarorlikdagi rolini aniqlashga xizmat qiladi. Tadqiqotda ijtimoiy-falsafiy refleksiya orqali ma'naviy jarayonlarning ichki mantiqi, ularning boshqaruv amaliyotida texnologiyalashuvi va normativlashuvi tahlil qilinib, rahbar shaxsning ma'naviy qiyofasi ijtimoiy tizimning barqaror ishlashini ta'minlovchi muhim omil sifatida asoslanadi. Shu bilan birga, komparativ va strukturaviy yondashuvlar rahbarlik faoliyatida ma'naviy texnologiyalarning turli shakl va mexanizmlarini aniqlash, ularning ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini baholash imkonini beradi. Tadqiqot metodologiyasining ilmiy-ijodiy mohiyati shundan iboratki, unda ma'naviy qiyofa individual fazilatlar yig'indisi sifatida emas, balki ijtimoiy ong, boshqaruv madaniyati va texnologik tafakkur uyg'unligida shakllanadigan murakkab ijtimoiy hodisa sifatida talqin etiladi, bu esa rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining yaxlit, zamonaviy va amaliy ahamiyatga ega modelini ishlab chiqishga metodologik zamin yaratadi.

Muhokama va natijalar. Rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modeli zamonaviy jamiyatda chuqur transformatsiyaga uchrayotgan ma'naviy jarayonlar va texnologik muhit bilan uzviy aloqada shakllanadi. Bugungi davrda rahbarlik endilikda faqat iyerarxik hokimiyat yoki boshqaruv kompetensiyalari bilan cheklanmay, balki axloqiy mas'uliyat, ma'naviy legitimlik va texnologik vositalar orqali vositalashtirilgan ijtimoiy ta'sirni o'z ichiga olgan murakkab fenomen sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasi shaxsiy fazilatlar yig'indisi emas, balki ijtimoiy ong, institutsional tartib va raqamli madaniyat o'rtasidagi dialektik munosabat mahsuli sifatida qaraladi. P. Bourdieu rahbarlik va ma'naviy qiyofani "ramziy kapital" tushunchasi orqali tahlil qilib, "hokimiyat nafaqat iqtisodiy yoki siyosiy resurslarga, balki jamiyat tomonidan tan olinadigan axloqiy va ramziy ustunlikka tayangan holda mavjud bo'ladi" deya ta'kidlaydi [10]. Ushbu yondashuv rahbar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modelida ramziy legitimlikning hal qiluvchi rolini ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalar sharoitida ramziy kapital ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy axborot vositalari va raqamli platformalar orqali tezkor shakllanadi, biroq aynan shu tezkorlik rahbar ma'naviy qiyofasining yuzaki va imitatsion tus olish xavfini ham kuchaytiradi. Shu sababli, ma'naviy qiyofa ramziy tan olinishi bilan emas, balki real axloqiy amaliyotlar bilan mustahkamlanishi lozim.

Ma'naviy qiyofa va mehnat etikasi munosabatini R. Sennett zamonaviy kapitalizm sharoitida tanqidiy tahlil qilib, "moslashuvchanlik va tezkorlik qadriyatlari barqaror axloqiy

xarakter shakllanishiga to'sqinlik qiladi" deya yozadi [11]. Bu fikr rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining texnologik muhitda duch kelayotgan asosiy muammosini ochib beradi: raqamli boshqaruv tezkor natijani talab qilarkan, rahbarning ma'naviy qiyofasi uzoq muddatli mas'uliyat va vijdoniy izchillikdan voz kechish xavfi bilan yuzlashadi. Shu bois, ijtimoiy-falsafiy model rahbarning texnologik moslashuvchanligini emas, balki axloqiy barqarorligini markaziy mezon sifatida belgilashi zarur. Axloq va hokimiyat o'rtasidagi munosabatni M. Valzer adolat va jamoat axloqi konsepsiyasi orqali yoritib, "hokimiyat faqat qonuniylik bilan emas, balki axloqiy chegaralar bilan ham cheklanadi" deya ta'kidlaydi [12]. Walzer qarashlari rahbar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modelida "cheklangan hokimiyat" g'oyasini mustahkamlaydi. Texnologiyalar boshqaruv imkoniyatlarini kengaytirgan sari, rahbarning ma'naviy qiyofasi aynan o'z vakolatlarini qayerda to'xtatishni bilish, nazorat va erkinlik o'rtasida axloqiy muvozanatni saqlash qobiliyati bilan namoyon bo'ladi. Texnologik madaniyat va ma'naviy ong o'rtasidagi ziddiyatni N. Postman kommunikativ falsafa doirasida tahlil qilib, "texnologiya nafaqat vosita, balki madaniyatning mazmunini belgilovchi omilga aylanadi" deya qayd etadi [13]. Ushbu tezis rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining modelida texnologiyaga neytral munosabat mumkin emasligini ko'rsatadi. Agar rahbar texnologiyani faqat samaradorlik manbai sifatida ko'rsa, ma'naviy qiyofa instrumental ratsionallikka bo'ysunadi; aksincha, texnologiya madaniy va axloqiy oqibatlar nuqtai nazaridan baholansa, rahbar ma'naviy qiyofasi jamiyatda ma'naviy yo'naltiruvchi kuchga aylanadi.

Rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modeli zamonaviy jamiyatda kechayotgan ma'naviy jarayonlar va texnologik modernizatsiya fonida yangi mazmun kasb etmoqda. Bunday model rahbarlikni faqat boshqaruv texnikasi yoki institutlar faoliyatini muvofiqlashtirish mexanizmi sifatida emas, balki jamiyatning ma'naviy yo'nalishini belgilovchi, axloqiy normalar va texnologik imkoniyatlar o'rtasidagi murakkab muvozanatni ta'minlovchi ijtimoiy hodisa sifatida talqin etadi. Ayniqsa, raqamli boshqaruv, sun'iy intellekt asosidagi qarorlar va axborot oqimlarining keskin tezlashuvi rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasini sinovdan o'tkazuvchi asosiy omilga aylanmoqda. Shu bois, rahbarning ma'naviy qiyofasi endilikda shaxsiy fazilatlar majmui emas, balki ijtimoiy ong, texnologik muhit va axloqiy mas'uliyatning uzviy birligi sifatida namoyon bo'ladi. H. Bergson ijtimoiy axloq va rahbarlik masalasini "ochiq" va "yopiq" jamiyatlar konsepsiyasi orqali yoritib, "axloqiy yetakchilik jamiyatni mexanik intizomdan ijodiy hamjihatlikka olib chiqadi" deb ta'kidlaydi [14]. Ushbu fikr rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modelida ijodkorlik va ma'naviy ilhom omilini muhim mezon sifatida ko'rsatadi. Texnologiyalar hukmron bo'layotgan sharoitda rahbarlik ko'pincha algoritmik intizomga tayanadi, biroq Bergson yondashuvi rahbar ma'naviy qiyofasi texnik mexanizmlarni ijodiy va insonparvar maqsadlarga yo'naltira olishi bilan belgilanishini asoslaydi.

Ijtimoiy ong va hokimiyat munosabatini E. Giddens refleksiv modernlik nazariyasi orqali tahlil qilib, "zamonaviy jamiyatda rahbarlik doimiy refleksiya va o'z-o'zini qayta baholashni talab etadi" deya qayd etadi [15]. Bu yondashuv rahbar ma'naviy qiyofasining texnologik muhitda statik emas, balki doimiy yangilanib boruvchi axloqiy pozitsiya ekanini ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalar qarorlarni tezlashtirgan sari, rahbarning ma'naviy qiyofasi aynan refleksivlik, ya'ni qarorlarning ijtimoiy va ma'naviy oqibatlarini anglab, ularni qayta ko'rib chiqish qobiliyati bilan namoyon bo'ladi.

Ma'naviy qiyofa va hokimiyat legitimligi masalasini P. Rikyor hermenevtik falsafa doirasida tahlil qilib, "hokimiyat faqat majburiyat emas, balki ishonchga asoslangan axloqiy kelishuvdir" deb yozadi [16]. Rikyorning ushbu qarashi rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining modelida ishonchni markaziy kategoriya sifatida belgilaydi. Texnologiyalar sharoitida ishonch ko'pincha reytinglar va ko'rsatkichlar bilan o'lchanadi, biroq ma'naviy qiyofa real adolat, halollik va mas'uliyat orqali shakllanadi. Shu nuqtai nazardan, rahbarning ma'naviy qiyofasi texnologik shaffoflikni axloqiy mazmun bilan to'ldira olish darajasi bilan baholanadi. Axloqiy hokimiyat va ijtimoiy mas'uliyat masalasini I. Berlin erkinlik konsepsiyasi orqali yoritib, "hokimiyatning eng xavfli shakli — u axloqiy cheklovlarsiz amalga oshirilganda yuzaga keladi" deya ta'kidlaydi [17]. Ushbu fikr rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modelida o'zini cheklash va mas'uliyatni anglash muhimligini ko'rsatadi. Texnologik imkoniyatlar rahbarning ta'sir doirasini kengaytirar ekan, uning ma'naviy qiyofasi aynan shu imkoniyatlardan foydalanishda axloqiy chegaralarni saqlay bilish qobiliyati bilan belgilanadi.

Zamonaviy texnologik madaniyat sharoitida rahbarlik va axloq munosabatini S. Zuboff "nazorat kapitalizmi" tushunchasi orqali tanqidiy tahlil qilib, "raqamli nazorat mexanizmlari axloqiy mas'uliyatni yashirish xavfini tug'diradi" deya qayd etadi [18]. Bu qarash rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining yangi sinovini ko'rsatadi: rahbar texnologiyalar yordamida jamiyatni nazorat qilish emas, balki fuqarolarning huquqlari, sha'ni va erkinligini himoya qilishni ustuvor maqsad sifatida belgilashi lozim. Aks holda, texnologik boshqaruv ma'naviy qiyofani kuchaytirish o'rniga, uni yemiruvchi omilga aylanadi. Rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modeli zamonaviy jamiyatda kechayotgan chuqur ma'naviy transformatsiyalar va texnologik sivilizatsiyaning institutsional ta'siri fonida yanada murakkablashib borayotgan nazariy konstruktsiya sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu model rahbarlikni faqat funksional boshqaruv yoki strategik rejalashtirish bilan bog'lab qo'ymasdan, balki uni jamiyatda ma'naviy me'yorlar ishlab chiqarilishi, axloqiy legitimlik mustahkamlanishi va texnologik kuchning insonparvar yo'naltirilishi bilan uzviy bog'liq ijtimoiy jarayon sifatida talqin etadi. Ayniqsa, raqamli platformalar, sun'iy intellekt va algoritmik boshqaruv vositalari rahbar shaxsining ma'naviy qiyofasini endilikda bevosita "ko'rinadigan", tekshiriladigan va ommaviy baholanadigan holatga olib chiqmoqda. Shu bois, rahbar ma'naviy qiyofasi shaxsiy axloqiy e'tiqodlar majmui emas, balki ijtimoiy ishonch, texnologik mas'uliyat va normativ ongning dialektik uyg'unligi sifatida shakllanadi.

A. Etzioni kommunitarizm doirasida rahbarlik va axloqiy mas'uliyat munosabatini tahlil qilib, "jamiyat barqarorligi individual manfaatlar emas, balki umumiy axloqiy majburiyatlar asosida ta'minlanadi" deya ta'kidlaydi [19]. Ushbu yondashuv rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modelida "umumiy manfaat" kategoriyasini markazga olib chiqadi. Texnologiyalar yordamida boshqaruv samaradorligi oshar ekan, rahbarning ma'naviy qiyofasi aynan shu umumiy manfaatni algoritmik optimallashtirishdan ustun qo'ya olish qobiliyati bilan baholanadi. Aks holda, raqamli vositalar jamiyatni birlashtirish o'rniga, manfaatlar parokandaligini chuqurlashtirishi mumkin.

Ma'naviy qiyofa va boshqaruv ratsionalligi o'rtasidagi ziddiyatni J. Habermasning kech davr asarlarida rivojlangan "hayot olami" tushunchasi orqali ko'rish mumkin. U "tizim mantiqi hayot olamini kolonizatsiya qilgan sari, axloqiy muloqot siqib chiqariladi" deya ogohlantiradi [20]. Bu fikr rahbar ma'naviy qiyofasining texnologik muhitda duch kelayotgan asosiy xavfini ochib beradi: boshqaruv tizimlari va raqamli indikatorlar muloqot va axloqiy asoslashni

cheklab qo'yishi mumkin. Shu sababli, ijtimoiy-falsafiy model rahbarning ma'naviy qiyofasini texnologik ratsionallikni kommunikativ adolat bilan muvozanatlashtira olishi bilan belgilaydi. Zamonaviy etik tafakkurda A. Xonneth ijtimoiy tan olinishi nazariyasini ilgari surib, "insoniy qadr-qimmat jamiyatda tan olinmas ekan, hech qanday institut barqaror bo'la olmaydi" deya ta'kidlaydi [21]. Ushbu yondashuv rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining modelida tan olinishi lozim bo'lgan axloqiy mezonlarni ko'rsatadi. Raqamli boshqaruv sharoitida tan olinishi ko'pincha reytinglar va statistik ko'rsatkichlar bilan ifodalanadi, biroq ma'naviy qiyofa real hurmat, adolatli munosabat va ijtimoiy qadrlarni mustahkamlash orqali shakllanadi. Shu jihatdan, rahbarning ma'naviy qiyofasi texnologiyalar orqali ishlab chiqarilayotgan "ko'rinish" emas, balki tan olinadigan axloqiy amaliyotlar yig'indisi sifatida namoyon bo'ladi. Texnologik kuch va axloqiy cheklovlar munosabatini G. Anders tanqidiy falsafa doirasida yoritib, "inson o'z texnik imkoniyatlaridan axloqiy jihatdan ortda qolmoqda" deya qayd etadi [22]. Bu tezis rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining zamonaviy sinovini aniq ifodalaydi: rahbar texnologik imkoniyatlardan foydalanish tezligiga mos ravishda axloqiy mas'uliyatni ham rivojlantira olmasa, ma'naviy qiyofa ichki bo'shliqqa aylanadi. Shu sababli, ijtimoiy-falsafiy model rahbarning ma'naviy qiyofasini "texnik imkon" va "axloqiy pishganlik" o'rtasidagi muvozanat orqali baholaydi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasi zamonaviy jamiyatda alohida shaxsiy fazilatlar majmui sifatida emas, balki ijtimoiy ishonch, institutsional mas'uliyat va texnologik muhit bilan uzviy bog'liq murakkab ijtimoiy hodisa sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt va algoritmik boshqaruv sharoitida rahbarning ma'naviy qiyofasi faqat ichki axloqiy e'tiqod bilan cheklanib qolmay, balki qarorlarning shaffofligi, axborot bilan ishlash madaniyati, jamoatchilik oldidagi javobgarlik va ijtimoiy adolatni ta'minlash qobiliyati orqali baholanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, texnologiyalar rahbarlik faoliyatini yengillashtirishi va samaradorlikni oshirishi mumkin, biroq ular o'z-o'zidan ma'naviylikni kafolatlamaydi. Aksincha, agar texnologik qarorlar axloqiy me'yorlar va ijtimoiy mas'uliyat bilan uyg'unlashtirilmasa, rahbar ma'naviy qiyofasi instrumental va formal tus olib, ijtimoiy ishonchning susayishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, rahbar kadrlar ma'naviy qiyofasining ijtimoiy-falsafiy modeli jamiyatda axloqiy barqarorlikni ta'minlash, texnologik qudratni insonparvar maqsadlarga yo'naltirish va ijtimoiy adolatni mustahkamlashda muhim nazariy hamda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur model rahbarlikni faqat boshqaruv funksiyasi emas, balki jamiyatda ma'naviy me'yorlar ishlab chiqarilishi, ijtimoiy rozilik va ishonchni shakllantirish jarayoni sifatida talqin etishga imkon beradi. Natijada rahbar kadrlarning ma'naviy qiyofasi jamiyat taraqqiyotining muhim omiliga aylanib, uzoq muddatli barqaror rivojlanish uchun zarur shart sifatida namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Eshchanova N.R. Globallashuv sharoitida milliy ma'naviyatga tahdidlar va ularni bartaraf etish omillari: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Urganch, 2019. – 167 b. (45–52-b.).
2. Aminova N.B. Mustaqil O'zbekiston ijtimoiy taraqqiyotida ma'naviyatning o'rni: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2019. – 163 b. (60–68-b.).

3. Kamolova K.G'. Yuksak ma'naviyat va imonni qaror toptirish mezonlarini takomillashtirish: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2018. – 132 b. (35–42-b.).
4. Suvanov I.A. Shaxs ma'naviyatini yuksaltirishda milliy g'oya va o'zlikni anglash dialektikasi: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2018. – 136 b. (48–55-b.).
5. Aripova Z.S. Shaxs axloqiy fazilatlarini takomilida milliy ma'naviyat va umuminsoniy qadriyatlarining o'zaro aloqadorligi: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Andijon, 2012. – 146 b. (70–78-b.).
6. Eshanova G.N. Diniy qadriyatlar va tasviriy san'at integratsiyasining shaxs ma'naviyatiga ta'siri: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2012. – 166 b. (55–63-b.).
7. Ahmedova Z.K. Milliy musiqa madaniyati va uning yoshlar ma'naviyatini shakllantirishdagi roli: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2011. – 163 b. (64–71-b.).
8. Kamilova T.Q. Mustaqillik sharoitida jamiyat ma'naviyati rivojlanishining xususiyatlari: falsafa fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2001. – 168 b. (85–92-b.).
9. Nazarov Q.N. Umuminsoniy qadriyatlar va ma'naviy kamolot. – Toshkent: O'zbekiston, 1992. – 54–58-b.
10. Luhmann N. Trust and Power. — Chichester: Wiley, 1979. — 85–110-betlar.
11. Huntington S. Political Order in Changing Societies. — New Haven: Yale University Press, 1968. — 20–40-betlar.
12. Apel K.-O. Diskurs und Verantwortung. — Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1988. — 45–70-betlar.
13. Rawls J. A Theory of Justice. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1971. — 1–30-betlar.
14. Geertz C. The Interpretation of Cultures. — New York: Basic Books, 1973. — 300–330-betlar.
15. Friedmann J. Planning in the Public Domain. — Princeton: Princeton University Press, 1987. — 290–320-betlar.
16. Dahl R. Democracy and Its Critics. — New Haven: Yale University Press, 1989. — 30–60-betlar.
17. Beck U. Risk Society: Towards a New Modernity. — London: Sage, 1992. — 15–40-betlar.
18. Berger P., Luckmann T. The Social Construction of Reality. — New York: Anchor Books, 1966. — 70–100-betlar.
19. Sen A. Development as Freedom. — New York: Alfred A. Knopf, 1999. — 1–30-betlar.
20. Bourdieu P. Language and Symbolic Power. — Cambridge: Polity Press, 1991. — 160–190-betlar.
21. Sennett R. The Corrosion of Character. — New York: W.W. Norton & Company, 1998. — 20–50-betlar.
22. Walzer M. Spheres of Justice. — New York: Basic Books, 1983. — 1–30-betlar.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/2 (6) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).